

Nainen suomalaisissa herätysliikkeissä

Mitä käsittelemme?

- Naisia herätysliikkeiden historiassa
- Kysely nykytilanteesta:
 - Miten naisen asemasta opetetaan herätysliikkeissä?
 - Millainen asema on käytännössä työntekijöinä ja vastuunkantajina?

Naisia herätysliikkeiden historiassa

- Monen herätysliikkeen syntyvaiheisiin vaikuttanut, joku merkittävä nainen/naisia
- **Rukoilevaisuus** lähti liikkeelle, kun kalantilainen paimentyttö Liisa Eerikintytär sai v.1756 herätyksen hartauskirjan kautta ja alkoi saarnata parannusta.
 - Myöhemmin mm. unissasaarnaajat Anna Rogel (1751-84), Anna Lagerblad (1747-1811) ja Juliana Söderborg (1745-99)
- **Lestadiolainen herätys** sai alkunsa, kun Milla Clementsdotter "Lapin Maria" selvitti Lars Levi Laestadiukselle armonjärjestyksen.
 - Myöhemmin joitakin naissaarnaajia, kuten oululainen kirjakauppias Sofia Hackzel.
- **Uukuniemeläisydessä** horrossaarnaaja Helena Konttinen (1871-1916)
- **Viidelläisydessä** useita naisia mm. Kerttu Vainikainen ja Marja-Terttu Tolamo

Kysely herätysliikejohtajille

1. Miten opetatte naisen asemasta ja arvosta liikkeenne piirissä?
2. Kuinka tämä näkyy käytännön tasolla?
3. Kuinka monta naispuolista työntekijää järjestönne palkkalistoilla on ja millaisissa tehtävissä?
4. Mikä on järjestönne palveluksessa olevien naisten keskipalkka entä miesten?
5. Millaisissa herätysliikkeenne vapaaehtoisissa vastuutehtävissä naiset toimivat ja millaisena näette heidän panoksensa merkityksen?
6. Haluatteko kommentoida jotain muuta aiheeseen liittyen?

Kyselyyn vastanneet

- Mika Tuovinen, Suomen Ev.lut. Kansanlähetys (SEKL)
- Lasse Nikkarikoski, Suomen luterilainen evankeliumiyhdistys (SLEY)
- Leif Erikson, Svenska Lutherska Evangeliföreningen (SLEF)
- Jussi Miettinen, Suomen ev.lut. Opiskelija- ja Koululaislähetys (OPKO)
- Pekka Mäkipää, Ev.lut. lähetisyhdistys Kylväjä (Kylväjä)
- Timo Junkkaala, Suomen Raamattuopiston säätiö (SRO)
- Esko Murto, Suomen Luther-säätiö (Luther-säätiö)
- Markku Ihonen, Esikoislestadiolaiset
- Ulla Saunaluoma, Kansan Raamattuseura (KRS)
- Simo Juntunen, Herättäjä- yhdistys (Herättäjä)

- Rivijäsen vanhoillislestadiolaisuus (herätysliikkeen johtajat eivät vastanneet kyselyyn)

Herätysliikkeet naisten työnantajina

- Herätysliikejärjestöt työllistävät naisia aktiivisesti.
 - Esim. Sekl: N49% M51%, Kylväjä: N57% M43%, KRS: 60N/21M, OPKO: 10N/12M, Sley 56N
 - Poikkeuksena lestadiolaisliikkeet, joilla ei lainkaan palkattua työvoimaa
- Naisten tehtäväkirjo ehkä laajempi kuin miesten.
- Palkkaus on työehtosopimusten mukaisesti tehtäväkohtaista, eikä sukupuoleen sidottua.
- Naisia toimii miehiä enemmän mm. keittiössä ja siivoajana, mikä laskee naisten keskipalkkaa miehiä alemmas.
- Paimenvirkkaa edellyttävissä tehtävissä naiset eivät toimi perinteisellä virkakannalla olevissa järjestöissä, mutta toimivat kuitenkin muissa johtavissa tehtävissä.
- SEKL ja Kylväjä mainitsivat järjestön oman tasa-arvosuunnitelman.

Pekka Mäkipää, Kylväjä:

”Kylväjä on alusta lähtien ollut vahvojen naisten järjestö. Useat naispuoliset työntekijämme ovat raivanneet evankeliumin sanomalle tietä olosuhteissa, joihin harva suomalainen olisi ehkä ollut valmis lainkaan menemään.

He ovat siitä myös saaneet tunnustusta: lääkäri Leena Kaartinen on tehnyt koko uransa Kylväjässä, Keski-Aasiassa ja Etiopiassa. Hänet Time-lehti nimesi yhdeksi Euroopan sankareista muutama vuosi sitten. Kemistitohtori Kaija Pasanen on hänkin tehnyt uransa Keski-Aasiassa ja on saanut merkittävää tunnustusta kehityksensä lääkehuollon hyväksi tehdystä työstä.

Teologi Liisa Kingma on tehnyt merkittävän päivätyön Keski-Aasiassa monissa asiantuntijatehtävissä ja jatkanut työtä edelleen eläkeiän saavutettuaan.

Teologi Ritva Olkkola-Pääkkönen on ollut merkittävällä tavalla kehittämässä Mekane Yesus -kirkon pyhäkoulutyötä ja naistyötä ja sai siitä tunnustuksen, kun kirkon 50-vuotisjuhlassa Etiopian presidentti ojensi hänelle Aster Genno -mitalin vuonna 2009.”

Naiset vastuunkantajina

- Naisten roolia vastuunkantajina korostettiin jokaisessa vastauksessa.
- M. Tuovinen: ”Naisten tehtävä yhteisen pappisuuden pohjalta on Kansanlähetykselle merkittävä.”
- S. Juntunen: ”Naiset toimivat monenlaisissa vastuullisissa vapaaehtoistehtävissä kuten puhujina, paikallisosastojen puheenjohtajina ja sihteereinä, herättäjäjuhlien pääsihteereinä ja eri toimikuntien vetäjinä ja jäseninä”
- L. Nikkarikoski: ”Merkitys on valtava. Läpi historian Sley'n työssä on ollut todella voimakkaita naishahmoja niin kotimaan kentillä vapaaehtoistoiminnassa kuin myös lähetteinä (samoin toki miehiäkin).”

- T. Junkkaala: "Vapaaehtoisina on erittäin monissa tehtävissä keittiön talkoolaisista hallituksen jäseniin, julistustyöstä kirjanmyyjiin, piirilähteistä toimintaryhmän vetäjiin. Heidän merkityksensä on erittäin suuri, aivan korvaamaton."
- T. Laato: "Naiset yhtä lailla kuin miehet toimivat seurojen järjestäjinä ja eri vapaaehtoistehtävissä."
- E. Murto: "Mielestäni sekä miespuolisten että naispuolisten seurakuntalaisten vapaaehtoinen panos seurakunnan toiminnan edistämiseen on meille täysin välttämätön."
- U. Saunaluoma: "Kaiken kaikkiaan vapaaehtoisten merkitys on järjestöllemme hyvin suuri. KRS on alusta alkaen ollut kansanliike, joka on antanut työssään tilaa ja vastuuta erilaisille ihmisille, niin naisille kuin miehille. Ilman heidän panostaan työmme ei olisi mahdollista sellaisena kuin se on."
- Leif Erikson: "Ilman naisia Slef pärjäisi huonosti....."

Naisen arvo ja asema herätysliikkeissä

- Kaikki toivat esiin naisen ja miehen luomiseen perustuvan yhtäläisen ihmisarvon.
- Tästä ei kuitenkaan (Herättäjä-yhdistystä lukuun ottamatta) vedetä sitä johtopäätöstä, että tehtävien tulisi olla samanlaiset.

Mika Tuovinen, Sekl:

"Kansanlähetyksen Ohjelma toteaa näin: "Jumalan kuvaksi luotuna ihmisellä, miehellä ja naisella, on ehdoton ihmisarvo, jota myös yhteiskunnallisen lain tulee suojata." (Ohjelma s. 16 "Kristitty ja etiikka"). Maallikkoliikkeenä Kansanlähetyksen korostaa kaikkien kristittyjen palvelutehtävää: "Kristuksen seurakunta on Jumalan kansa, jossa pappeus kuuluu kaikille uskoville: "Mutta te olette valittu suku, kuninkaallinen papisto, pyhä heimo, Jumalan oma kansa, määrätty julistamaan hänen suuria tekojaan, joka teidät on pimeydestä kutsunut ihmeelliseen valoosa." (1. Piet. 2:9). Jokaisella Jumalan kansaan kuuluvalla on kasteen ja uskon kautta vihkimys yhteiseen pappeuteen, johon Jeesus ylimmäisenä pappinamme on verellä ansainnut meille oikeuden ja pääsyn. Uudessa testamentissa sanaa "pappi" ei käytetä kenestäkään seurakunnan työntekijästä." (Ohjelma s. 15 "Yhteinen pappeus ja erityinen virka)..."

..."Tämän miehille ja naisille kuuluvan yhteisen pappeuden tehtäviksi mainitaan "opettaminen, kastaminen, ehtoollisen jakaminen, ripin vastaanottaminen, sielunhoito, esirukous, omastaan uhraaminen, toinen toisensa rakentaminen ja neuvominen sekä oppien ja opettajien arvioiminen. Järjestyksen vuoksi sakramenttien hoitoon vaaditaan kuitenkin seurakunnan kutsu ja valtuutus" (Ohjelma s. 15 "Yhteinen pappeus ja erityinen virka).

Ohjelmassa todetaan myös että Kristus on yhteisen pappeuden lisäksi säätänyt erityiset seurakunnan palvelutehtävät eli virat. Kansanlähetyksen ohjelma toteaa "Paimenvirka kuuluu vain siihen kutsutuille, kykeneville ja asetetuille miehille (1. Tim. 3:1-7)." (Ohjelma s. 16 "Yhteinen pappeus ja erityinen virka). Paimenuus ei tarkoita vain pappisvirkaa: "Seurakuntaelämässä johtaminen ja opettaminen toteutuvat kuitenkin laajempina kuin vain erityisessä paimenvirassa. Tällainen paimenuus toteutuu myös armolahjojen mukaisessa yhteisessä pappeudessa." (Ohjelma s. 16 "Yhteinen pappeus ja erityinen virka)."

Markku Ihonen, esikoislestadiolaisuus

”Esikoislestadiolaisuudessa mies ja nainen ovat opetuksen mukaan tasa-arvoisia sekä Jumalan edessä että keskenään. Ajoittain viitataan Jeesuksen opetukseen näistä asioista.” [...]

”Naisten ja miesten töistä meillä ei havaitakseni opeteta muuta kuin ettei nainen sovi papiksi. Oikeastaan huomaa nyt vähän yllättäenkin asiaa ajatellessani, ettei meillä opeteta juurikaan miehestä perheen päänä, mutta epäilemättä sekin pragaraafi opetukseemme kuuluu, jos vähän raaputetaan. Saarnoissa ihaillaan kristillistä kotia, jossa äiti ensisijaisesti hoitaa lapset ja myös huolehtii etenkin varhaisvaiheessa kristillisestä kasvatuksesta.

Saarnaajina esikoislestadiolaisuudessa (joka käynnistyi ns. suuressa hajaannuksessa vuodesta 1902) ei ole koskaan ollut naisia. Myös lukkarit ovat kauttaaltaan miehiä. Joskus aivan pienissä (tupa)seuroissa on nainen voinut johtaa virrenveisuun (olen itse nähnyt).

Pukeutumiskoodit ovat perinteisesti suuntautuneet enemmän naisten kuin miesten suuntaan.”

Simo Juntunen, Herättäjä:

”Opetamme, että jokaisella ihmisellä on yhtäläinen ja mittaamaton arvo ikään, sukupuoleen, vakaumukseen, suuntautuneisuuteen tai asemaan katsomatta. Sukupuolten välinen tasa-arvo on itsestäänselvyys.”

Leif Erikson, Slef:

”Naiset ovat tietysti tasa-arvoisia miesten kanssa Jumalan edessä (Gal. 3:27-28). Tämä ei merkitse että olisimme samanlaisia. Meillä on eri tehtäviä kristillisessä kodissa ja seurakunnassa. Vaikka ei ole niin helppoa soveltaa Paavalin ”puhekieltoja”, niin on kuitenkin selvä että UT:n mukaan nainen ei saa toimia pappisvirassa (presbyteros, episkopos). Muita tehtäviä hän saa hoitaa, ja niitä on paljon...”

Lasse Nikkarikoski, SLEY:

”Kaikki samalla lailla Jumalan luotuja ja Kristuksen lunastamia eli ehdoton tasa-arvo kaikkien ihmisten kesken (lapset, naiset, miehet, nuoret, vanhat kaiken erilaisuutemme kanssa). Tärkeää myös se, että myönnämme luotuisuuden erilaisuuden, joka on ihan muuta kuin tasa-arvo. Erilaisuus keskellämme toimii täydentävänä ja rikastuttavana asiana arvoamme naisina ja miehinä lisäten.”

Pekka Mäkipää, Kylväjä:

”Jumalan luomana mies ja nainen ovat tasa-arvoiset. He ovat yhdessä Jumalan kuva. Molemmilla on yhtäläinen pääsy Jumalan yhteyteen ja sama asema Jumalan lapsena (Gal.3:28). He ovat vastavuoroisesti erilaisia olemukseltaan, identiteetiltään ja osittain tehtäviltäänkin.

Luomiseen perustuvana avioliitossa ja perheessä vallitsee aviopuolisoiden keskinäinen järjestys ja vastavuoroinen suhde, joka koskee miehen ja naisen suhdetta myös Jumalan seurakunnassa. Jumala on

asettanut seurakuntaansa isän- ja äidinviran, seurakunnan ulkopuolelle suuntautuvaan lähetystyöntekijän tehtävään kutsutaan sekä miehiä että naisia.”

Timo Junkkaala, SRO:

"Mieheksi ja naiseksi hän loi" - Luomisen perusteella ihminen, yhtä lailla mies ja nainen ja erityisesti he yhdessä, on Jumalan kuva, samassa asemassa suhteessa Jumalaan ja tasa-arvoisia

"Mies ..liittyköön vaimoonsa..." - Miehen ja naisen avioliitto on Jumalan tarkoittama

"Lisääntykää..." - Lasten saaminen on Jumalan antama lahja ja tehtävä

"Ei tässä ole miestä eikä naista ..." - Jeesuksen sovitustyö koskee molempia, suhteessa Kristukseen ja seurakunnassa mies ja nainen ovat samassa asemassa, tasa-arvoisia

"En salli että nainen opettaa" - Seurakunnassa paimenen tehtävä kuuluu miehelle, vaikka naisella on yhtä lailla paikkansa Kristuksen seurakunnassa ja sen työssä”

Ulla Saunaluoma, KRS:

”Peruslähdekohta on tietysti opetus Jumalasta ihmisen, miehen ja naisen Luojana ja Uuden testamentin opetus ihmisten yhtäläisestä arvosta.”

Esko Murto, Luther-säätiö:

”Luther-säätiön julkisuuskuvassa naisten asema on korostuneesti esillä naispappeuskysymyksen takia, mutta seurakuntien elämässä asia ei ole kovinkaan usein pöydällä. Enemmän varmasti saisi tästä asiasta olla opetusta!

Terminologiaa ei ehkä sellaisenaan käytetä, mutta meillä pyritään edistämään ja edustamaan ns. komplementaarista tasa-arvokäsitystä. Sukupuolet nähdään arvossa samanlaisiksi, mutta ominaisuuksiltaan, olemukseltaan, rooleiltaan (mitä sanaa tässä oikein voi käyttää?) erilaisiksi. Kyse on hyvään luomisjärjestykseen kuuluvasta erilaisuudesta, jossa mies ja nainen täydentävät toisiaan (siitähän sana 'komplementaarinen', täydentävä). Tähän kuuluu se, että egalitaristisen tasa-arvokäsityksen (varsinkin myöh. feminismin – eli sukupuolten samankaltaisuutta korostava) muovaamaan kysymyksenasetteluun ei kaikilta osin edes tahdota ryhtyä vastaamaan sen vuoksi, että tässä diskurssissa keskusteleminen johtaa huomion ymmärtämisen kannalta väärille urille. Parempi tulos saadaan etsimällä kokonaan toisenlainen diskurssi.

Luther-säätiössä ehkä seurakunnan korostamisen tähden ymmärrys kirkosta Kristuksen *morsiamena* on melko paljon esillä. Kirkon ja Kristuksen välinen suhde mielletään Raamatun kuvaamalla tavalla morsian–ylkä -suhteen kaltaiseksi. En tiedä miten, mutta tämä saattaa myös vaikuttaa naisen arvon ja aseman hahmottamiseen meidän liikkeemme parissa.”

Rivijäsen, vanhoillislestadiolaisuus

”Vanhoillislestadiolaisuudessa korostetaan yhteistä pappetta ja erityisesti synninpäästön julistamista, joka on yhtäläillä naisten tehtävä. Naisia arvostetaan, kunnioitetaan ja tuetaan.

Tehtäviin kutsutaan eli ei nouse omasta aktiivisuudesta. Seurojen saarnaajiksi kutsutaan vain miehiä. Naispappeutta pidetään harhaoppina, mutta yhteistyötä naispappien kanssa kuitenkin tehdään. Naiset ovat aktiivisia muissa tehtävissä kuten toimikunnissa, rauhanyhdistysten johtokunnissa, pyhäkoulujen, päiväkerhojen ja Raamattu-luokkien opettajana, vetää nuorteniltoja ja keskusteluiltoja, tulkkeina, säestäjinä jne.

Suviseuroissa on aika perinteinen roolijako: kiinteistötoimikunnassa on miehiä ja ravintolatoimikunnassa naisia. Jokainen tekee jotain.

Äitiyttä arvostetaan, koska lapset nähdään Jumalan lahjana ja heistä huolehtimista pidetään tärkeänä. Tämä on joillekin yksinäisille naisille vaikeaa. Osa taas on onnellisia.

Naisen on helppo olla omien piirissä, mutta ulkopuolelta naisiin kohdistuvat kovemmat paineet kuin miehiin: halveksunta. Pitäisi olla hirveän vahva.”

Huomioita:

- Maallikkovastuun ja yhteisen pappeuden merkityksen korostaminen oli yhteistä kaikille näille järjestöille.
- Herätysliikkeiden luonne hengellisinä kansanliikkeinä tuli voimakkaasti esiin.
- Äitiyden merkitys hengellisenä tehtävänä mainittiin joissakin, mutta ei kaikissa vastauksissa.

Lasse Nikkarikoski, Sley

”Nais-mieskysymys ei ole ollut evankelisen liikkeen kysymys, vaan työtä on tehty yhdessä ja yhteisvoimin ulottuen laidasta laitaan.

Virkakysymyksen keskustelun aikana on ulkoapäin ja (miksei taistelun tuoksinassa hiukan sisältäkin käsin) yritetty luoda jonkinmoista väärää leimaa Sley:n toimintaan: Naiset raatavat vähempiarvoiset hommat ja miehet ovat julkisuuden ihanassa valokeilassa ”papistellen”. Ei. Vaan yhdessä on iloittu ja surtu sekä viety viestiä eteenpäin.

Evankelisen liikkeen toiminta on aina rakentunut vapaaehtoisten varaan ja vapaaehtoisuudelle. Sen toiminnan perustana on armosta eläminen, synnit ovat anteeksi Kristuksen työssä ja jaettu pyhässä kasteessa uskolla omistettavaksi ja eletäväksi. Yhteinen usko on aina yhdistänyt yhteiseen iloon ja haluun viedä viestiä lähimmäiselle siitä toivosta, joka säilyy vielä avoimen haudankin äärellä.

Tämä kaikki on noussut ja nousee siitä, että meillä on varma toivo ja luottamus Jumalamme muuttumattomaan ilmoituksen sanaan.”

Herätysliikkeet naisten aktiivisuuden väylinä

”Herätysliikkeet ovat olleet ja ovat edelleen sitä, mitä kansankirkko haluaisi olla, mutta ei osaa: kansanliikkeitä. [...]

Vaikka liikkeitä johtamaan on yleensä kutsuttu virkaan vihittyjä paimenia, paimenvirkaa ei ole näissä liikkeissä koskaan korostettu niin, että sitä olisi pidetty ihmisarvon mittana tai ainoana merkittävänä tehtävänä Jumalan valtakunnassa. Herätysliikkeiden kautta naiset ovat löytäneet paikkansa palvella myös kansankirkkoa tavalla, joka ei ilman näitä olisi ollut mahdollinen.” (*Paimenuus, ihmisarvo ja sukupuoli s. 133, 134*)